Euroopa Parlament

Alates 1980. aastate keskpaigast on **Euroopa Parlamendi** (EP) osatähtsus Euroopa Liidu institutsioonide kolmnurgas (Euroopa Parlament-komisjon-nõukogu) märkimisväärselt muutunud ning **Lissaboni lepinguga** tugevnesid parlamendi volitused kolmes põhifunktsioonis (õigusloome, eelarve kinnitamine ning järelevalve) veelgi. Suurenenud on ka parlamendi poliitiline roll. EP valib Euroopa Komisjoni presidendi koosseisu häälteenamusega, korraldab kõigi esitatud volinikukandidaatide kuulamised ning hääletab seejärel komisjoni koosseisu üle ühtse nimekirjana (vt ELL artikkel 17 ja **EP kodukord**).

Parlamendi mõjuvõimu suuruse ühe või teise eelnõu vastuvõtmisel määrab menetluskord. Kõige levinum õigusloome menetlusvorm on seadusandlik tavamenetlus, kus Euroopa Parlament on ELi nõukoguga võrdne kaasseadusandja ja ühine otsustaja. Ühiselt otsustatakse nõukoguga ka ELi iga-aastase eelarve üle. Teatud valdkondades on nõukogul kohustus parlamendiga konsulteerida, kuid EP arvamus ei ole nõukogu jaoks siduv. Mõnel puhul peab nõukogu saama õigusakti eelnõuga edasiminekuks parlamendilt nõusoleku, mille puhul võib EP eelnõu kas heaks kiita või tagasi lükata, kuid muuta seda ei saa (nõusolekumenetlus e *consent*). Vt täpsemalt **EP koduleht**.

Euroopa Parlamendis liikmete arve ei ole suurem kui 750, kodanike esindatus on kahanevalt proportsionaalne nii et alammääraks on 6 liiget liikmesriigi kohta ning ühestki liikmesriigist ei ole rohkem kui 96 liiget. Täpne liikmete arv otsustatakse EP algatusel ja nõusolekul Ülemkogu poolt. 2024–2029 perioodil on EPs 720 liiget, sh seitse Eestist valitud parlamendiliiget. EP liikmeid valitakse alates 1979. aastast otsestel üldistel valimistel ja ühe koosseisu ametiaeg on viis aastat.

Euroopa Parlamendi täiskogu istungid toimuvad igal kuul (v.a augustis) nelja päeva jooksul **Strasbourgis**, mis on aluslepingute kohaselt ka parlamendi asukoht. Lisaks toimuvad kuus korda aastas ühe- või kahepäevased lühiistungid (nn miniplenaar) ka **Brüsselis**. Suurem osa EP sisulisest tööst tehakse EP valdkondlikes komisjonides, kus valmistatakse ette EP täiskogu istungeid. EP komisjonid kohtuvad 1–2 korda kuus Brüsselis.

Komisjonide tööd koordineerib **komisjonide esimeeste konverents** (Conference of Committee Chairs). See on poliitiline organ, mis koosneb kõigi alaliste ja erikomisjonide esimeestest ning kohtub üldjuhul kord kuus. Komisjonide esimeeste konverents annab omakorda soovitusi komisjonide töö korraldamise ja täiskogu istungite päevakordade koostamise asjus EP kõrgemale poliitilisele otsustustasandile, milleks on **esimeeste konverents** (Conference of Presidencies). Sinna kuuluvad kõigi fraktsioonide esimehed ja parlamendi president.

Parlamendikomisjonid kujundavad seisukohti seadusandlike algatuste kohta, korraldavad ekspertide kuulamisi ning teostavad järelevalvet ELi õigusaktide riigisisesesse õigusesse ülevõtmise ja rakendamise üle. Samuti peetakse komisjoni tasandil seadusandliku tavamenetluse raames mitteametlikke läbirääkimisi nõukoguga. Parlamendikomisjonidel on vastavalt oma pädevusele õigus koostada ka omaalgatuslikke raporteid (nn INI raportid) küsimustes, millele soovitakse Euroopa Komisjoni või liikmesriikide valitsuste tähelepanu juhtida. Sellised omaalgatuslikud raportid ei ole õiguslikult siduvad.

Parlamendil on 20 alalist komisjoni ning 3 **allkomisjoni** . Üldjuhul koosnevad komisjonid 25–71 liikmest ning poliitiliste vaadete esindatus ja proportsioon vastavad täiskogu koosseisu omale. Igal alalisel komisjonil on juhatus (esimees ja kuni 4 aseesimeest) ning sekretariaat. Komisjoni juhatus valitakse koosseisu jooksul kahel korral pooleks ametiajaks ehk 2,5 aastaks korraga.

Parlament võib moodustada oma kodukorra kohaselt ka ajutisi komisjone, mis keskenduvad konkreetsetele küsimustele. Ajutise komisjoni ametiaeg on kuni aasta, mida võib vajaduse korral pikendada.

Peale komisjonide kuuluvad Euroopa Parlamendi liikmed eri **delegatsioonidesse**, mille kaudu hoitakse suhteid ja vahetatakse infot kolmandate riikide parlamentidega.

EP liikmed jagunevad poliitilise kuuluvuse alusel riigiüleste rühmitustena **fraktsioonideks**. Fraktsiooni moodustamiseks on vaja vähemalt 25 parlamendiliiget, kes esindavad vähemalt neljandikku liikmesriikidest. Kuna ühe fraktsiooni nime taha koonduvad sageli eri suunitlusega erakonnad eri riikidest, on EP fraktsioonid ideoloogiliselt vähem sidusad kui nendes esindatud liikmesriikide parteid. Fraktsioonide sees korraldavad tööd esimees, juhatus ning fraktsiooni sekretariaat. EP koosseisu kuulub ka väike arv parlamendiliikmeid, kes ei ole ühegi fraktsiooni koosseisus – neid nimetatakse fraktsioonilise kuuluvuseta liikmeteks. Fraktsioonide tasandil tehakse kõik olulisemad otsused, mille üle lõplikult hääletatakse EP esimeeste konverentsil.

Fraktsioonid määravad igasse parlamendikomisjoni oma rühma koordinaatori (suurematel fraktsioonidel ka asekoordinaatorid), kes juhib fraktsiooni seisukohtade kujunemist ja mängib olulist rolli raportite jaotamisel ning raportööride nimetamisel. Samuti suunab koordinaator fraktsiooni hääletusliini oma valdkonnas ja kogub toetust seisukohtadele. Fraktsioonide otsustada on ka raportööride nimetamine, kelleks on EP liikmed, kes vastutavad iga konkreetse eelnõu menetlemise ja selle väljatöötamise eest.

Kui üks fraktsioon saab raportööri koha, võivad ülejäänud fraktsioonid iga raporti puhul nimetada oma variraportööri (nn shadow rapporteur), kes jälgib raporti arengut lähedalt ja püüab oma fraktsiooni nimel saavutada kompromissi.

europarl.europa.eu

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024